

PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE

Učiace sa mestá UNESCO

Aktivity v oblasti
zelených kompetencií
a udržateľnosti

2025

BONN NEMECKO • **CHARLEROI** BELGICKO

DERRY SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO – SEVERNÉ ÍRSKO

DUBLIN ÍRSKO • **GIRONA** ŠPANIELSKO

GLASGOW SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO – ŠKÓTSKO

GRONINGEN HOLANDSKO • **LIÉGE** BELGICKO

LUBLJANA SLOVINSKO • **PÉCS** MAĎARSKO

TRNAVA SLOVENSKO • **VILADECANS** ŠPANIELSKO

LEAP II

Local Adult
Education Policy II

Leap2local.eu

Spolufinancovaný
Európskou úniou

BONN

Bonn (Nemecko), mesto s približne 330 000 obyvateľmi, sa nachádza v západnom Nemecku na brehu rieky Rýn, 30 kilometrov južne od Kolína nad Rýnom, v spolkovej krajine Severné Porýnie-Vestfálsko. Bonn má multikultúrnu komunitu, významný podiel mladých ľudí a rozmanitú populáciu cudzincov, a to vďaka prítomnosti mnohých medzinárodných organizácií, vrátane agentúr OSN, a vzdelávacích inštitúcií, ako je Univerzita v Bonne.

Hospodárstvo mesta je rozmanité, s kľúčovými odvetvami vrátane vzdelávania, výskumu, technológií a služieb. Bonn sa pýši bohatým kultúrnym dedičstvom s historickými pamiatkami, múzeami a divadlami. Hostí rôzne festivaly a podujatia, ktoré oslavujú jeho kultúrnu rozmanitosť a históriu.

Mesto je uznávané za svoj záväzok k udržateľnosti a environmentálnym iniciatívam, ktoré sú v súlade s jeho cieľmi v oblasti klimatickej neutrality a udržateľného mestského rozvoja. V roku 2020 sa pripojilo k sieti GNLC UNESCO a klastru ESD.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Učiace sa mesto Bonn sa riadi stratégiou udržateľnosti mesta, prijatou vo februári 2019, ktorá vychádza z Agendy 2030 a zaoberá sa cieľmi udržateľného rozvoja (SDG), pričom ich premieta do všetkých oblastí činnosti mesta.

Aktivity v oblasti zelených kompetencií a udržateľnosti

Terénni ambasádori – kurz na založenie „Záhrady vzdelávania“: V roku 2022 sa začalo s výsadbou Záhrady vzdelávania ako výsledok praktického vzdelávacieho projektu. Táto iniciatíva, ktorú viedli skúsení majstri záhradníci, ponúkla kurz pre terénnych ambasádorov, kde účastníci aktívne vytvárali participatívnu kuchynskú záhradu. Kurz pokrýval základné aspekty ekologického záhradníctva, vrátane obrábania pôdy, striedania plodín, ochrany proti škodcom a zberu úrody.

Teraz, keď je vzdelávacia záhrada hotová, bude slúžiť ako priestor pre praktické vzdelávanie, kde sa v otvorenej záhrade budú konať ďalšie stretnutia a množstvo súvisiacich zaujímavých aktivít, a to aj v spolupráci s miestnou komunitou.

House of Nature je certifikované kompetenčné centrum ESD (Vzdelávanie pre trvalo udržateľný rozvoj), ktoré ponúka zážitkové aktivity v lesoch a ekosystémoch. Dôraz sa kladie na učenie prostredníctvom hry. Krátkodobé výstavy, často v spolupráci s partnermi ako Oro Verde, sa venujú témam ako zdravé stravovanie, znižovanie množstva odpadu a prírodné priestory. Tieto výstavy dopĺňajú vzdelávacie programy a workshopy určené pre vzdelávacie inštitúcie v Bonne.

abenteuer lernen e.V. je ďalším kľúčovým hráčom. Je to regionálna agentúra ESD. Financovaná oddelením pre mládež mesta Bonn, organizuje inkluzívne workshopy pre deti a mládež. Medzi ne patrí napríklad umelecký projekt „Udržateľný Bonn“. Organizácia „abenteuer lernen“ sa zameriava na poskytovanie príležitostí v oblasti trvalo udržateľného rozvoja (ESD) deťom z rôznych prostredí, vrátane detí so zdravotným postihnutím, so sociálnymi ťažkosťami a zo znevýhodnených životných situácií. Organizácia tiež realizuje vzdelávacie programy pre utečencov a aktívne sa zúčastňuje na každoročných Bonn SDG Days. V roku 2023 získala abenteuer lernen národnú cenu ESD.

Poznámka na záver

Bonn výrazne profitoval z iniciatívy „Učiacie sa mesto“, ktorá posilnila jeho úsilie v oblasti udržateľnosti a zapojenia komunity. Zosúladením vzdelávacích stratégií so Vzdelávaním pre udržateľný rozvoj (ESD) Bonn podporuje spoluprácu medzi rôznymi zainteresovanými stranami.

Hoci sa Bonn nachádza v pokročilej fáze svojho úsilia v oblasti ESD, naďalej sa venuje neustálemu zlepšovaniu. Proaktívny prístup mesta k zapájaniu občanov do procesov udržateľnosti nielen posilnil jednotlivcov, ale aj podporil pocit zodpovednosti medzi členmi komunity. Tento participatívny model slúži ako osvedčená prax pre iné mestá.

Rozsah týchto činností však nie je dostatočne zameraný na vzdelávanie a výchovu dospelých (ALE). Posilnenie tohto aspektu by mohlo zvýšiť dopad vzdelávania v oblasti udržateľnosti.

Zapojenie mnohých zainteresovaných strán predstavuje výzvu z hľadiska koordinácie. Vytvorenie efektívnejšieho prístupu k takémuto zapájaniu by mohlo ešte viac posilniť úsilie mesta v oblasti ESD. Bonn je mesto s vizionárskym prístupom, ktoré využíva svoj status „Učiaceho sa mesta“ na podporu udržateľnosti a inovácií vo vzdelávaní.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

VILADECANS

Viladecans (Španielsko) je mesto na pobreží Stredozemného mora neďaleko Barcelony asi s 65 000 obyvateľmi. Vyznačuje sa rozmanitou krajinou, od pláží až po hory. Vedené víziou príležitostí pre všetkých, Viladecans vyniká v oblasti kultúry, prístupu k technológiám, inováciám vo vzdelávaní a socioekonomického pokroku. Mesto priťahuje investície, diverzifikuje priemyselné odvetvia, podporuje podnikanie a vzdeláva odborníkov. Mesto si zachováva šarm malého mesta a zároveň prijíma podnikateľského ducha s cieľom posilniť svoj potenciál. Viladecans sa pripojilo k sieti GNLC UNESCO v roku 2016.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Neexistuje tu žiadny konkrétny dokument o celoživotnom vzdelávaní. Existuje však stratégia Viladecans 2030, dokument, ktorý definuje strategický rámec mesta do roku 2030, aby ho pripravil na rok 2050. Hlavným cieľom tohto dokumentu bolo usmerňovať správu mesta a pomáhať jej čeliť globálnym výzvam proaktívnym a odhodlaným spôsobom, aby bolo možné predvídať a maximalizovať ekonomické, sociálne a inštitucionálne príležitosti, ktoré mesto Viladecans má. Stratégia bola navrhnutá prostredníctvom participatívneho procesu a jej cieľom je urobiť z Viladecans udržateľnejšie, starostlivé a vzdelávajúce sa mesto.

Aktivity v oblasti ekologických kompetencií a udržateľnosti

Viladecans aktívne rozvíja kultúru udržateľnosti prostredníctvom rôznych iniciatív. Mesto zaviedlo programy na podporu zdravých energetických postupov a usporiadalo dokonca súťaže, v ktorých ocenilo inštitúcie za ich úsilie v oblasti úspory energie. V oblasti zdravia Viladecans spustilo hygienické programy a kampane zamerané na duševné zdravie, ktoré sú určené najmä zraniteľným skupinám obyvateľstva.

Vilawatt – kľúčový projekt energetickej transformácie mesta Viladecans – je spoločným úsilím občanov, podnikov a mestského zastupiteľstva. Cieľom tejto spoločnej štruktúry je zriadiť integrovaného energetického prevádzkovateľa na účely efektívnejšieho riadenia energie. Dôležitou súčasťou projektu Vilawatt je komplexná energetická renovácia troch obytných budov v komunitách s nízkymi príjmami. Tento renovačný proces bol navrhnutý tak, aby bol participatívny a zapájal majiteľov budov aj projektantov. Cieľom projektu je zmeniť myslenie, posilniť postavenie občanov a podporiť ich aktívnu účasť na procesoch energetickej renovácie.

Miestna platforma na integráciu všetkých snáh o energetickú transformáciu – iniciatíva zameraná na zlepšenie kvality života obyvateľov prostredníctvom propagácie kultúry úspor energie. Zahŕňa poskytovanie nástrojov občanom na zníženie ich spotreby energie a rozvoj. Ciele sú ambiciózne: znížiť účty za energiu, reinvestovať tieto úspory do zlepšenia bývania a stimulovať miestnu ekonomiku. Účastnícky charakter týchto projektov má za cieľ zvyšovať informovanosť a vzdelávať komunitu.

Projekt GreenMob je iniciatíva zameraná na udržateľnú mestskú mobilitu. Cieľom je riešiť problémy v oblastiestskej mobility prostredníctvom podpory udržateľných dopravných možností, znižovania znečistenia a poskytnutím kalkulátora emisií CO₂. V rámci projektu bude vyvinutý plánovač ciest, ktorý integruje rôzne druhy dopravy, poskytuje používateľom podrobné informácie a aktualizácie v reálnom čase, pričom rozpoznáva použitý druh dopravy a vypočítava jej emisie.

Závazok mesta Viladecans k udržateľnosti bol ocenený **cenou European Green Leaf Award (EGLA) v roku 2023**. Porotu zaujal viacúrovňový prístup mesta, zameraný na ekologickú transformáciu a podporu zdravého životného štýlu. Kľúčovým faktorom bolo aj zapojenie občanov a zainteresovaných strán do ekologickej transformácie mesta. Viladecans aktívne buduje sociálny ekosystém pre svoju ekologickú transformáciu, zosúladzuje záujmy zainteresovaných strán, zapája občanov do rozhodovania a participuje v medzinárodných sieťach.

Poznámka na záver

Rovnako ako v mnohých mestách, aj Viladecans zameriava svoje iniciatívy na školákov a mládež, pričom kladie dôraz na mimoškolské aktivity prostredníctvom spolupráce zainteresovaných strán.

Mechanizmus riadenia strategického plánovania zapája občanov, ktorých podnety sú zohľadnené riadiacou skupinou, tým sa zdôrazňuje aj vzdelávací potenciál participatívnych procesov.

Mesto kladie dôraz aj na pohodu a radosť obyvateľov. Porota, ktorá rozhodovala o udelení ocenenia Green Leaf Award, ocenila prístup mesta, ktoré do svojich snáh vnáša pozitívny prístup a radosť. Vytváraním atmosféry nadšenia sa mesto snaží zapojiť a inšpirovať ostatných, aby sa pridali k zelenej transformácii.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

LIÈGE

Liège (Belgicko) sa nachádza vo východnej časti Belgicka na brehu rieky Meuse a je jedným z historicky najvýznamnejších a kultúrne najbohatších miest krajiny s približne 200 000 obyvateľmi (600 000 v metropolitnej oblasti). Z kultúrneho hľadiska sa Liège pýši jedinečnou kombináciou francúzsky hovoriacej belgickej identity a bohatého historického dedičstva. Je známe svojimi živými festivalmi, architektonickými pamiatkami a silnou folklórnou tradíciou s významnými podujatiami. Kedysi bolo centrom uhoľného a oceliarskeho priemyslu, dnes sa úspešne preorientovalo na technológie, logistiku, zdravotníctvo a vzdelávanie. Univerzita v Liège, založená v roku 1817, priťahuje študentov z celého Belgicka a Európy, čím prispieva k dynamickej sociálnej štruktúre mesta. Od roku 2024 je Liège členom Globálnej siete učiacich sa miest UNESCO, s dôrazom na udržateľnosť a inkluzívnosť.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Stratégia celoživotného vzdelávania v Liège vychádza z ekonomickej a sociálnej transformácie mesta po utlmení priemyselnej výroby. Uprednostňuje vzdelávanie pre udržateľný rozvoj (ESD), inkluzívnosť a zručnosti pre zelenú ekonomiku. Mesto integruje celoživotné vzdelávanie do formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania – prostredníctvom škôl, univerzít, odborných centier, mimovládnych organizácií a miestnych hnutí.

Aktivity v oblasti zelených kompetencií a udržateľnosti

Workshopy o zelených zručnostiach (prostredníctvom komunitných centier a mimovládnych organizácií): praktické školenia v oblasti energetickej efektívnosti, nakladania s odpadom a udržateľného záhradníctva.

Univerzita v Liège ponúka kurzy v oblasti riadenia udržateľnosti, environmentálnych vied a aplikovaných študentsko-podnikateľských projektov.

Program Eco-Schools: zapájanie žiakov základných a stredných škôl do projektov v oblasti recyklácie, záhradníctva a úspory energie.

Liège en Transition: viac ako 180 projektov vedených občanmi, ktoré vzišli z miestneho programu, ktorý spája obyvateľov s cieľom spoločne vytvárať udržateľné riešenia v oblastiach ako je úspora energie, miestna produkcia potravín a ekologická doprava. Transition je hnutie, ktoré podporuje pozitívne myslenie o svete po ropnej ére, s cieľom zvýšiť našu odolnosť voči rastúcemu riziku nedostatku zdrojov. Ide o prehodnotenie spôsobu života vo svetle zmien, ktorými ovplyvňuje ľudská činnosť klímu.

Iniciatíva Circular Wallonia: podpora obehového hospodárstva, opätovného využívania materiálov a udržateľnej výroby. Táto iniciatíva je štruktúrovaná okolo piatich prioritných línií činnosti a zahŕňa komplexný súbor 60 konkrétnych opatrení zameraných na dosiahnutie desiatich špecifických cieľov, týkajúcich sa procesov obehového hospodárstva v regióne.

Projekt **Climate Active Neighbourhoods (CAN)** zahŕňa komunitné modely znižovania emisií CO₂ a nízkouhlíkové modely správy vecí verejných.

Participatívne rozpočtovanie je ďalším príkladom záväzku mesta Liège k zapojeniu verejnosti. Táto iniciatíva umožňuje obyvateľom hlasovať o tom, ako by sa mala alokovať časť rozpočtu mesta, čím priamo ovplyvňujú projekty (vytvorenie komunitných záhrad, inštalácia cyklistických pruhov a rozvoj zdrojov obnoviteľnej energie v miestnych štvrtiach), ktoré odzrkadľujú priority komunity.

Hlavní a aktívni zainteresovaní aktéri

- **Mesto Liège** – iniciátor politik celoživotného vzdelávania a udržateľnosti.
- **Občianska spoločnosť:** Liège en Transition, Youth for Climate Liège.
- **Poskytovatelia vzdelávania a odbornej prípravy:** Univerzita v Liège, odborné strediská, Eco-Schools.
- **Podniky a priemysel:** miestne podniky, ktoré zavádzajú postupy obehového hospodárstva a spolupracujú na vzdelávaní ekologicky orientovanej pracovnej sily.
- **Mimovládne organizácie a tretí sektor:** organizujú workshopy, mobilizujú občanov a podporujú participatívne rozpočtovanie.
- **Kultúrni aktéri:** múzeá a kultúrne inštitúcie, ktoré integrujú témy udržateľnosti do výstav a podujatí.

Poznámka na záver

Liège je príkladom toho, ako sa bývalé priemyselné mesto môže premeniť prostredníctvom **celoživotného vzdelávania a iniciatív zameraných na udržateľnosť**. Kombináciou politiky zhora nadol (stratégia mesta, členstvo v sieti Učiacich sa miest UNESCO) a **zapojením občanov zdola nahor** (participatívne rozpočtovanie, klimatické akcie na miestnej úrovni) posilňuje ekologické kompetencie aj občiansku zodpovednosť.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

GIRONA

Girona (Španielsko) je stredne veľké mesto v Katalánsku so zhruba 103 000 obyvateľmi. Je známa svojím stredovekým centrom, katedrálou a cestovným ruchom, investuje však aj do technológií, podnikania a udržateľnosti. V roku 2022 sa Girona pripojila k globálnej sieti Uiacich sa miest UNESCO, čím potvrdila svoj záväzok k celoživotnému a inkluzívnemu vzdelávaniu.

Snaha o vzdelávanie a udržateľnosť je zdôraznená iniciatívou **Girona Smart City**, ktorej cieľom je integrovať technológie a udržateľnosť s cieľom zlepšiť riadenie zdrojov a kvalitu života ľudí (inteligentné riadenie vodného hospodárstva, LED osvetlenie, solárne panely, zdieľanie bicyklov, nakladanie s odpadom, ako aj aplikácia Girona en Verde, kde občania môžu nájsť informácie o nakladaní s odpadom, tipy na úsporu energie, kvalitu služieb v meste a ďalšie tipy).

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Politika celoživotného vzdelávania v Girone je postavená na programe **Pla Educatiu d'Entorn Girona**, ktorý podporuje vzdelávanie a sociálnu inklúziu prostredníctvom spolupráce medzi školami, združeniami, občianskymi centrami a miestnymi podnikmi.

Kľúčové oblasti zahŕňajú **vzdelávanie dospelých** (základné, odborné, preduniverzitné vzdelávanie), **podporu škôl** (aktivity mimo vyučovania a programy na posilnenie vedomostí), **sociálnu súdržnosť** (workshopy a semináre na integráciu migrantov a zraniteľných skupín), **prístup ku kultúre** (prostredníctvom knižníc a občianskych centier) a **podnikanie** (partnerstvá s malými a strednými podnikmi a program Girona Emprèn).

Táto stratégia je v súlade s **regionálnou politikou Katalánska v oblasti vzdelávania** a s **cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja** (najmä SDG 4 – Kvalitné vzdelávanie, SDG 10 – Znižovanie nerovností, SDG 11 – Udržateľné mestá).

Mesto Girona založilo takzvanú sieť **Red de Ciudades Educadoras de las Comarcas Gerundenses**, ktorej cieľom je posilniť postavenie malých miest v provincii s cieľom rozvíjať miestne politiky v oblasti vzdelávania. Poslaním tejto siete je premeniť mesto na „aktívnu učebňu“, kde sa vzdelávanie neodohráva len v školách, ale v každom sociálnom, kultúrnom a mestskom priestore.

Aktivity v oblasti ekologických kompetencií a udržateľnosti

Mesto Girona sa aktívne venuje začleňovaniu udržateľnosti do celoživotného vzdelávania: **Escoles Verdes Girona (Program zelených škôl)** – integruje environmentálnu výchovu do školských osnov prostredníctvom školských záhrad, projektov na úsporu energie a recyklačných kampaní.

Týždeň udržateľnej energie v Girone (Semana de l'Energia Sostenible) – túto každoročnú akciu organizuje mestská rada a zahŕňa napríklad verejné workshopy a informačné stánky o solárnych paneloch, úspore energie a obnoviteľných zdrojoch.

Girona + Neta – je iniciatíva zameraná na zvyšovanie verejného povedomia a účasti občanov na znižovaní množstva odpadu a recyklácii. Zahŕňa aktivity, ktoré menia verejné priestory na zelené a čisté oblasti, organizovanie komunitných aktivít zameraných na čistenie a údržbu, podporu udržateľnosti a praktické vzdelávanie v oblasti nakladania s odpadom.

Dia de la Terra (Deň Zeme) – je ďalšia každoročná akcia organizovaná mestskou radou, ktorej cieľom je zvýšiť povedomie obyvateľstva o environmentálnych otázkach a zodpovednom správaní prostredníctvom verejných workshopov, eko-trhov, zelených prechádzok a kultúrnych podujatí.

Girona Active & Healthy City – je program mestského zastupiteľstva na podporu zdravého a udržateľného životného štýlu (cyklistická infraštruktúra, športové aktivity pre seniorov, projekty na podporu začlenenenia).

Hlavní a aktivní zainteresovaní aktéři

Model Učiaceho sa mesta Girona sa opiera o silné siete naprieč sektormi. Toto viacúrovňové riadenie zabezpečuje silnú spoluprácu medzi mestom, regiónom a medzinárodnými partnermi:

- **Mestská úroveň** – mestská rada v Girone, technický výbor (koordinácia mestských oddelení), sieť občianskych centier, ktoré ponúkajú širokú škálu vzdelávacích aktivít, workshopov a kurzov pre všetky vekové skupiny a uľahčujú prístup k formálnemu, neformálnemu a informálnemu vzdelávaniu.
- **Vzdelávacie inštitúcie** – Univerzita v Girone, centrá vzdelávania dospelých, školy.
- **Občianska spoločnosť a mimovládne organizácie** – Asociácia prírodovedcov v Girone, Caritas, Ekológisti v akcii, Nadácia Emys, Katalánska nadácia Esplai.
- **Podniky a technológie** – Telefónica, Eurecat, nadácia i2CAT, miestne malé a stredné podniky.
- **Regionálne orgány** – vláda Katalánska (ministerstvá školstva, udržateľnosti a zdravotníctva).
- **Medzinárodné siete** – UNESCO GNLC, Eurocities, Medzinárodná asociácia vzdelávacích miest, OECD

Poznámka na záver

Girona dokazuje, že **celoživotné vzdelávanie v záujme udržateľnosti nie je len politickým cieľom, ale aj praktickým nástrojom na zvyšovanie kvality života**, podporu inovácií a vytváranie súdržných a odolných komunít. Kombinované iniciatívy ako Učiace sa mesto (Learning City), Inteligentné mesto (Smart City) a Vzdelávacie mesto (Educating City) predstavujú silný záväzok voči vzdelávaniu a učeniu.

Girona ťaží z toho, že sa stala Učiacim sa mestom, pokiaľ ide o dosiahnutie určitej súdržnosti v rámci miestnych inštitúcií a orgánov. Zriadenie technického výboru v mestskom zastupiteľstve pomohlo dosiahnuť pocit jednoty v miestnych inštitúciách. Mnohé aktivity organizuje samotné mestské zastupiteľstvo, nie sú však zamerané len na vzdelávanie dospelých, ale sú určené širokej verejnosti.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

CHARLEROI

Charleroi (Belgicko) je najväčšie mesto vo Valónsku (200 000 obyvateľov, 500 000 v metropolitnej oblasti). Historicky bolo centrom oceliarskeho a uhoľného priemyslu, dnes sa zameriava na diverzifikáciu do **leteckého priemyslu, biotechnológií a zelenej energie**. Mesto je kultúrne rozmanité, s mixom belgických občanov a prisťahovaleckých komunít, čo vytvára dynamickú sociálnu štruktúru. Charleroi je známe svojou bohatou kultúrnou scénou. Nachádza sa tu niekoľko umeleckých centier, múzeí a divadiel, vrátane Múzea fotografie (Musée de la Photographie), ktoré je medzinárodne uznávané. Mesto má tiež silnú tradíciu pouličného umenia, hudobných festivalov a scénických umení, ktoré prezentujú kreativitu regiónu. Od roku 2020 je Charleroi člen **Globálnej siete učiacich sa miest UNESCO (GNLC) Charleroi Learning City – UNESCO GNLC** v rámci klastra Vzdelávanie pre udržateľný rozvoj (ESD).

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Charleroi zakotvilo celoživotné vzdelávanie do svojho **Plánu rozvoja mesta na roky 2019–2024**, ktorý sa orientuje na sedem prioritných oblastí: inkluzívnosť, udržateľnosť, lepšie verejné služby, podnikanie, občianska angažovanosť, živé mestské priestory a kultúrne/vzdelávacie centrá. Hoci nejde o samostatnú stratégiu celoživotného vzdelávania, tieto politiky podporujú **prístupné, spravodlivé a na občanov zamerané vzdelávacie príležitosti** vo všetkých sektoroch, v súlade s cieľmi udržateľného rozvoja (SDG) 4, 8, 10, 11 a 13.

Aktivity v oblasti ekologických kompetencií a udržateľnosti

Lesná škola Gilly – „Prineste prírodu do triedy“: Praktická ekologická výchova pre žiakov so zameraním na biodiverzitu, klímu a udržateľnosť. V Royal Athenaeum v Gilly sa žiaci zúčastňujú týždenného environmentálneho kurzu, ktorý ich oboznamuje s pojmami ako biodiverzita, opatrenia v oblasti klímy a udržateľné postupy. Premenu časti školského areálu na zelené priestory môžu žiaci študovať pôvodné rastliny, porozumieť prečo je ochrana pôdy a vody dôležitá a pozorovať miestnu faunu a flóru.

Akčný plán pre udržateľnú energetiku a klímu: Dve špecializované organizácie, „**House of Energy**“ a „**Energy Counter**“, poskytujú občanom nevyhnutnú podporu a poradenstvo v oblasti znižovania spotreby energie v domácnostiach, prechodu na obnoviteľné zdroje energie a zvyšovania celkovej energetickej účinnosti. Tieto centrá slúžia ako kontaktné miesta, kde sa obyvatelia môžu dozvedieť o postupoch v oblasti udržateľnej energetiky a získať prístup k praktickým nástrojom pre nízko-uhlíkový životný štýl.

Príroda v meste: S viac ako 20 zelenými plochami – od parkov a záhrad až po vyhradené priestory pre mestské poľnohospodárstvo – Charleroi podporuje harmonickú rovnováhu medzi mestským životom a biodiverzitou. Tieto priestory ponúkajú obyvateľom možnosť zažiť prírodu priamo v meste a pomáhajú im tak viac si vážiť prírodné ekosystémy.

Prírodné štvrte: Revitalizácia nevyužitých priestorov za účasti obyvateľov, posilňovanie povedomia o udržateľnosti a zodpovednosti komunity. Zapojením miestnych obyvateľov do spoločného vytvárania zelených plôch, mesto zabezpečuje, že tieto priestory odrážajú potreby komunity a posilňuje pocit spoločnej zodpovednosti.

Otvorená výzva pre občanov: Financovanie susedských záhrad, podnikov sociálnej ekonomiky a projektov zameraných na boj proti diskriminácii.

Projekt obnovy mesta Charleroi s názvom „Charleroi: (znovudobytie) Západu“ predstavuje ambiciózný projekt na rekvalifikáciu viac ako 2 200 hektárov pozemkov, ktoré sú výrazne poznačené priemyselným dedičstvom tohto regiónu.

Kľúčoví zainteresovaní

- **Občania** – miestne iniciatívy, ako sú susedské záhrady a skupiny za ochranu klímy.
- **Mimovládne organizácie a subjekty sociálneho hospodárstva** – bojujú proti nerovnosti, diskriminácii a za inkluzívne vzdelávanie.
- **Miestny podnikateľský sektor** – najmä v oblasti zelených technológií, čistých technológií a postupov obehového hospodárstva.
- **Verejné orgány (mesto Charleroi)** – zabezpečujú financovanie, koordináciu a politické rámce.

Poznámka na záver

Charleroi je príkladom toho, ako môže bývalé priemyselné mesto **využiť vzdelávanie a inovácie na podporu udržateľnosti a sociálneho začlenenia**. Mesto kladie dôraz na účasť komunity, projekty iniciované občanmi a partnerstvá medzi rôznymi sektormi.

Model Charleroi ponúka inšpiráciu v nasledujúcich oblastiach:

- začlenenie celoživotného vzdelávania do širších mestských stratégií;
- kombinácia **ekologických kompetencií so sociálnym začlenením**;
- zapájanie občanov do **spoločnej tvorby a verejných výziev**;
- zosúladenie miestnych politik s cieľmi **OSN v oblasti udržateľného rozvoja**.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

GLASGOW

Glasgow (Spojené kráľovstvo) je najväčšie mesto v Škótsku s počtom obyvateľov okolo 635 000. Mesto, ktoré bolo v minulosti priemyselným centrom, sa premenilo na európskeho lídra v oblasti udržateľnosti, vzdelávania a inovácií. V roku 2019 sa Glasgow pripojilo k Globálnej sieti učiacich sa miest UNESCO (GNLC), čím sa celoživotné vzdelávanie stalo stredobodom jeho mestského rozvoja. Mesto je medzinárodne uznávané pre svoj aktívny prístup k problematike klímy, najmä ako hosť konferencie OSN o zmene klímy **COP26** v roku 2021 (Konferencia zmluvných strán), a za iniciatívy ako **projekt GALLANT (Glasgow as a Living Lab Accelerating Novel Transformation)**, ktorý mení mesto na testovacie pole pre ekologické riešenia.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Existuje tu **Plán komunitného vzdelávania a rozvoja v Glasgowe (2021–2024) GCLDSP**, ktorý koordinuje **Strategické partnerstvo pre komunitné vzdelávanie a rozvoj v Glasgowe (GCLDSP)**. Tento rámec stratégie celoživotného vzdelávania v Glasgowe kladie dôraz na **inklúziu, udržateľnosť a posilňovanie komunity**.

Kľúčové priority zahŕňajú:

Digitálna gramotnosť a finančná inklúzia znevýhodnených skupín.

Environmentálne vzdelávanie a zručnosti pre zelenú ekonomiku.

Komunitné vzdelávanie spájajúce univerzity, školy, mimovládne organizácie a občanov.

Stratégia vzdelávania v Glasgowe je úzko spätá s cieľom stať sa **do roku 2030 mestom odolným voči zmene klímy s nulovými emisiami**. Univerzity, najmä **Centrum pre výskum a rozvoj v oblasti vzdelávania dospelých a celoživotného vzdelávania (CR&DALL)**, zohrávajú kľúčovú úlohu vo výskume, osvetovej činnosti a rozvoji zručností.

Aktivity v oblasti ekologických kompetencií a udržateľnosti

Glasgow integruje celoživotné vzdelávanie priamo do opatrení v oblasti klímy prostredníctvom viacerých vlajkových iniciatív:

Projekt GALLANT je program v hodnote 10 miliónov libier financovaný britskou Radou pre výskum prírodného prostredia (Natural Environment Research Council), ktorý zapája občanov do obnovy biodiverzity, regenerácie miest a nízko-uhlíkových energetických riešení. Obyvatelia sa podieľajú na mapovaní druhov, projektovaní zelených plôch a spoločnom vytváraní systémov obnoviteľnej energie.

Stratégia aktívnej dopravy (2022–2031) podporuje chôdzu, jazdu na bicykli a jazdu na kolieskových dopravných prostriedkoch ako alternatívy k cestovaniu autom. Znižuje emisie a zlepšuje zdravie investíciami do bezpečných cyklo a peších trás.

Glasgow Green Deal je deväťročný akčný plán zameraný na vybudovanie spravodlivého hospodárstva s nulovými emisiami prostredníctvom modernizácie zameranej na energetickú efektívnosť, investícií do verejnej dopravy a vytvárania ekologických pracovných miest.

Existuje tiež množstvo kultúrnych aktivít, ktoré zvyšujú povedomie o otázkach udržateľnosti:

Výstavy a workshopy v **Galérii moderného umenia (GoMA)** zamerané na udržateľnosť, ako napríklad „Udržateľná móda“.

Glasgow Science Centre organizuje programy na podporu angažovanosti v oblasti klímy pod názvom „Our World, Our Impact“ (Náš svet, náš vplyv).

Create4Glasgow dalo mladým ľuďom priestor na vyjadrenie sa k formovaniu priorít v oblasti klímy po konferencii COP26.

Kľúčové zainteresované strany

Úspech Glasgow spočíva v **širokej spolupráci** naprieč sektormi. Medzi hlavných aktérov patria:

- **Miestna samospráva:** Mestská rada v Glasgowe (politika, plánovanie a stratégia).
- **Univerzity a výskumné centrá:** Univerzita v Glasgowe a CR&DALL (transfer poznatkov, zapojenie komunity).
- **Komunitný a dobrovoľnícky sektor:** Glasgow Life, Volunteer Glasgow a Workers' Educational Association.
- **Podnikateľské a bytové združenia:** Jobs & Business Glasgow, Wheatley Group, Glasgow Housing Association.
- **Občania:** aktívni prispievatelia do mapovania biodiverzity, energetických projektov a komunitného plánovania.

Spoločne tvoria **celomestský ekosystém**, ktorý spája vzdelávanie, udržateľnosť a sociálnu spravodlivosť.

Poznámka na záver

Glasgow demonštruje, ako **môže celoživotné vzdelávanie podporovať mestskú udržateľnosť**. Vďaka začleneniu vzdelávania do opatrení v oblasti klímy mesto nielen buduje odolnosť, ale aj zabezpečuje, že všetky komunity majú prospech z ekologického prechodu.

Využitie kultúry a kreativity (múzeá, projekty pre mládež, umelecké iniciatívy) je skvelým spôsobom, ako zvyšovať povedomie.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

DUBLIN

Dublin, hlavné mesto Írska, má približne 1,26 milióna obyvateľov. Mesto je známe ako centrum informačných a komunikačných technológií, farmaceutického priemyslu a kreatívneho priemyslu. Od roku 2019 je Dublin členom Globálnej siete učiacich sa miest UNESCO a v roku 2021 získal ocenenie UNESCO Learning City Award. Iniciatívu Učiaci sa Dublin spoločne vedú Marino Institute of Education a Dún Laoghaire Institute of Art, Design and Technology v partnerstve s Trinity College Dublin, University College Dublin, National College of Art and Design, Royal College of Surgeons in Ireland, Dublin City Council a City and County Education and Training Boards.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Víziou mestského zastupiteľstva v Dubline je vybudovať dynamické a udržateľné mesto s inkluzívnymi štvrtkami, živou ekonomikou a prepojeným rozvojom. Jej **poslaním** je podporovať udržateľný rozvoj prostredníctvom občianskeho líderstva a služieb, ktoré zlepšujú kvalitu života občanov.

Mesto podporuje celoživotné vzdelávanie prostredníctvom **iniciatívy Učiaceho sa mesta Dublin**, ktorá zabezpečuje všetkým prístup k vzdelávaniu a podporuje postup do ďalšieho vyššieho vzdelávania. Stratégia mesta je úzko prepojená s **vzdelávaním pre udržateľný rozvoj (ESD)**, inklúziou, zdravím, rovnosťou a podnikavosťou.

Medzi hlavné udalosti roka **Festival učenia sa**, v rámci ktorého sa školy, knižnice, múzeá a komunitné centrá otvárajú všetkým občanom a ponúkajú bezplatné vzdelávacie podujatia. Na celoštátnej úrovni sa **írska stratégia ESD do roku 2030** zameriava na vzdelávanie v oblasti udržateľnosti, ľudských práv a globálneho občianstva (**gov.ie ESD Strategy**).

Aktivity v oblasti ekologickej kompetencie a udržateľnosti

Mapping Green Dublin – projekt participatívneho zazelenania mesta v dublinskej štvrti Dublin 8, ktorý vedie University College Dublin a do ktorého sa zapájajú obyvatelia a miestne skupiny pri plánovaní zelených plôch zameraných na zdravie a pohodu.

Festival Učiaci sa Dublin (program festivalu) – celomestské oslavy vzdelávania s workshopmi, pešími prehliadkami a kultúrnymi aktivitami, z ktorých mnohé sa zameriavajú na udržateľnosť a zelené zručnosti.

Green Schools Ireland (Eco-Schools) – národný program environmentálnej výchovy pôsobiaci v Dubline, ktorý povzbudzuje študentov k činom v prospech klímy a udržateľnosti.

Program Cycle to Work (Bike to Work) – Daňová úľava pre zamestnancov na nákup bicyklov, ktorá podporuje udržateľné dochádzanie do práce.

Iniciatíva Upratane mestá a WEEE Ireland (Tidy Towns, WEEE Ireland – odpad z elektrických a elektronických zariadení) – Komunitné súťaže a recyklačné programy podporované mestskou radou v Dubline, ktoré posilňujú nakladanie s odpadom a environmentálne povedomie.

Hlavní zainteresovaní

- **Vysokoškolské vzdelávanie a odborná príprava:** Trinity College Dublin, UCD, Marino Institute, NCAD, RCSI, rady pre vzdelávanie a odbornú prípravu.
- **Mestský sektor:** Mestská rada v Dubline (strategické plánovanie, služby, festivaly).
- **Občianska spoločnosť a mimovládne organizácie:** Sociálne podniky, kultúrne skupiny a mimovládne organizácie zamerané na udržateľnosť (napr. The Wheel, Spark Change).
- **Ekologické iniciatívy:** Mapping Green Dublin, environmentálne skupiny a organizácie zaoberajúce sa recykláciou.
- **Miestne komunity:** Projekt Learning Neighbourhoods v severnej časti vnútorného mesta podporuje medzigeneračné a inkluzívne vzdelávanie (mapa Learning Neighbourhoods).

Poznámka na záver

Dublin ukazuje, ako môže európske hlavné mesto začleniť celoživotné vzdelávanie do mestskej politiky a zároveň ho priamo prepojiť s udržateľnosťou a blahobytom komunity. Štatút Učiaceho sa mesta UNESCO posilňuje spolupráca s mestami Cork, Limerick, Waterford, Belfast a Derry/Strabane, čím vytvára **Írsku sieť učiacich sa miest**.

Kľúčové ponaučenia pre ostatné samosprávy:

- Prepojte celoživotné vzdelávanie s udržateľnosťou a cieľmi udržateľného rozvoja (najmä SDG4 – kvalitné vzdelávanie a SDG11 – udržateľné mestá).
- Využívajte festivaly a verejné podujatia na zapojenie občanov všetkých vekových skupín.
- Podporujte iniciatívy zdola nahor, založené na komunite (napr. projekty vzdelávania a zazelenania v susedstve).
- Budujte silné koalície medzi mestskými zastupiteľstvami, univerzitami a mimovládnyimi organizáciami.

Dublin je dobrý príklad toho, že investovanie do Učiaceho sa mesta nielen zlepšuje zamestnateľnosť a kultúrny život, ale posilňuje aj odolnosť, udržateľnosť a sociálne začlenenie.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

DERRY

Derry/Londonderry (Severné Írsko) je druhé největší město v Severním Írsku a páté největší na ostrově Írsko. Město se nachází v grófstve Londonderry a v současnosti se rozprostírá na obou březích řeky Foyle. Počet obyvatelů města je přibližně 90 000. Derry se v roce 2019 připojilo k **Globální síti učiacích sa miest UNESCO** so zameraním na vzdelávanie pre udržateľný rozvoj (ESD). Město spája celoživotné vzdelávanie s udržateľnosťou, inklúziou a inováciami.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Stratégia celoživotného vzdelávania mesta Derry je zakotvená v jeho **Inkluzívnom strategickom pláne rastu**, ktorý uprednostňuje vzdelávanie, udržateľnosť a odolnosť komunity. Ku kľúčovým iniciatívam patria: **Foyle Learning Community** ktorá zabezpečuje spoluprácu škôl a vzdelávacích centier. **North West Regional College (NWRC)** ponúka technické, odborné a profesijné vzdelávanie prispôsobené potrebám miestneho trhu práce. **Festival učiacích sa miest** je každoročná oslava vzdelávania pre všetky generácie. **Projekty sociálnej inklúzie** zlepšujú prístup k vzdelávaniu pre zraniteľné skupiny. **Projekty v oblasti udržateľnosti** sa zameriavajú na mestské poľnohospodárstvo a recykláciu.

Aktivity v oblasti zelených kompetencií a udržateľnosti

NWRC Green Skills Academy (NWRC) – odborná príprava v oblasti ekologických pracovných miest, obnoviteľných zdrojov energie a udržateľných technológií.

Zero Waste North West – workshopy zamerané na znižovanie množstva odpadu, opravy a recykláciu.

Eco-Schools Northern Ireland – školy ocenené zelenou vlajkou za projekty v oblasti udržateľnosti.

Foyle Reeds Project – obnova mokradí a biodiverzity v rieke Foyle.

Hlavní a aktivní zainteresovaní aktéři

- **Vzdelávanie a odborná príprava:** NWRC, Derry Youth & Community Workshop
- **Komunita a kultúra:** The Nerve Centre, The Playhouse, Tower Museum, Siege Museum
- **Mimovládne organizácie:** Triax Neighbourhood Management Team, Foyle Hospice
- **Priemysel:** Seagate Technology, Allstate NI

Poznámka na záver

Derry je príkladom toho, ako celoživotné vzdelávanie môže podporovať udržateľnosť, sociálnu inklúziu a hospodársky rast. Úspech mesta spočíva v:

- Silnej medziodvetvovej spolupráci (školy, mimovládne organizácie, podniky, miestna samospráva).
- Prepojení vzdelávania s potrebami trhu práce, najmä v oblasti ekologických zručností.
- Využitie kultúrneho dedičstva a verejných priestorov na vzdelávanie a zapájanie komunity.

Odporúčanie pre ostatné mestá: Budujte miestne vzdelávacie komunity, prepojte poskytovateľov vzdelávania so zamestnávateľmi, využívajte miestne zdroje a integrujte udržateľnosť do komunitných projektov, s cieľom posilniť odolnosť a inovácie.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

GRONINGEN

Groningen (Holandsko) je s 238 000 obyvateľmi najväčšie mesto na severe Holandska. Toto najväčšie mesto a hospodárske a kultúrne centrum je známe ako „hlavné mesto severu“. Je známe aj ako študentské mesto s tromi univerzitami a silnými vedeckými inštitúciami a vyznačuje sa progresívnou mestskou politikou, čistým ovzduším a cyklistickou kultúrou. Viac ako dve tretiny cestovania v Groningene sa uskutočňuje na bicykli. Mesto udržiava medzinárodné vzťahy a podporuje hospodársku spoluprácu s cieľom pomôcť svojim univerzitám a podnikom. Vďaka svojej výnimočnej pozícii ako mesto vedomostí je jeho cieľom prilákať a udržať medzinárodné talenty. Od roku 2019 je Groningen súčasťou **Globálnej siete učiacich sa miest UNESCO** (GNLC – profil GNLC Groningen) v klastri Vzdelávanie pre udržateľný rozvoj (ESD).

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Hoci Groningen nemá jediný dokument o stratégii celoživotného vzdelávania, vzdelávanie je zakotvené v **Akkoord van Groningen** (Dohode z Groningenu) – dlhodobom partnerstve medzi samosprávou, provinciou, univerzitami, nemocnicami a podnikmi. Tento program, ktorý sa aktualizuje každé štyri roky, sa zameriava na **energetickú transformáciu, zdravie a digitalizáciu** s cieľom prepojiť vzdelávanie, trh práce a inovácie.

Aktivity v oblasti zelených kompetencií a udržateľnosti

Circular Groningen Drenthe je združenie s viac ako 100 členmi. Organizovaním spolupráce v dodávateľskom reťazci a zdieľaním poznatkov uľahčuje podnikom a organizáciám kroky smerom k cirkulárnej ekonomike. Jeho cieľom je znížiť spotrebu surovín o 50 % do roku 2030 a dosiahnuť 100 % cirkulárnu ekonomiku do roku 2050 prostredníctvom iniciatív v oblasti inovácií, podnikania a výmeny poznatkov.

Groningen je súčasťou **iniciatívy Net Zero Cities**, ktorá bola navrhnutá s cieľom pomôcť mestám prekonať súčasné štrukturálne, inštitucionálne a kultúrne bariéry, s ktorými sa stretávajú, aby do roku 2030 dosiahli klimatickú neutralitu.

Oprávnenské kaviarne a dielne financuje mesto s cieľom podporiť opätovné využívanie, znížiť množstvo odpadu, poskytnúť pracovné miesta nezamestnaným a budovať cirkulárnu ekonomiku.

Platforma Sustainable Groningen – duurzaam groningen.nl ponúka občanom praktické tipy týkajúce sa udržateľného bývania, stravovania, nakupovania, dopravy a záhradníctva. Medzi témy, ktorým sa venuje, patria:

- Dom – izolácia, dotácie a užitočné tipy,
- Záhrada a okolie – každý chce mať okolo seba zeleň,
- Odpad a opätovné využitie – likvidujte odpad udržateľným spôsobom,
- Strava – nakupujte lokálne, pripravujte a skladujte udržateľne,
- Nakupovanie – kupujte z druhej ruky, opravujte,
- Podnikanie – Všetko o zodpovednom podnikaní,
- Dopravné služby – Udržateľne z bodu A do bodu B.

Podujatia a komunitné iniciatívy – napr. výmeny oblečenia, vintage trhy, výstavy o udržateľnom bývaní a kampane o využívaní dažďovej vody a záhradníctve.

Udržateľné správanie je pomerne rozvinuté a stalo sa neoddeliteľnou súčasťou života občanov.

Hlavní zainteresovaní

- **Mesto Groningen** – koordinácia a financovanie.
- **Vzdelávacie inštitúcie** – Univerzita v Groningene, Univerzita aplikovaných vied Hanze.
- **Nemocnice a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti** – prepojenie zdravia s udržateľnosťou.
- **Občianska spoločnosť a mimovládne organizácie** – najmä environmentálne a kultúrne organizácie.
- **Priemysel a obchodní partneri** – zapojení do obehového hospodárstva a energetickej transformácie.

Poznámka na záver

Groningen je príkladom toho, ako mesto bez formálnej stratégie celoživotného vzdelávania môže úspešne integrovať **ciele celoživotného vzdelávania a udržateľnosti** prostredníctvom silných partnerstiev a iniciatív zameraných na občanov. Jeho prístup ukazuje, že:

- Spolupráca medzi univerzitami, miestnou samosprávou a podnikmi je kľúčová.
- Praktické iniciatívy založené na komunitách (opravárenské kaviarne, miestne dotácie, občianske platformy) motivujú obyvateľov viac ako programy riadené zhora.
- Prepojenie udržateľnosti s hmatateľnými osobnými výhodami (nižšie náklady, lepšie zdravie, zapojenie komunity) je účinné.

V Groningene sa zdá, že funguje **prepojenie zručností s individuálnou situáciou ľudí** – ak vidia osobné výhody určitého správania, je pravdepodobnejšie, že ho prijmú. Preto je vhodné, aby všetky vzdelávacie alebo osvetové aktivity súviseli s praktickými činnosťami, ktoré zlepšujú (finančnú) situáciu ľudí. Pre ostatné samosprávy Groningen ilustruje, ako **učiace sa mestá môžu spojiť vzdelávanie, udržateľnosť a inovácie** do ucelenej vízie, ktorá prináša prospech občanom aj miestnej ekonomike.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

LUBLANA

Lublana v Slovinsku je členom globálnej siete Učiacich sa miest UNESCO (GNLC) a laureátom ceny UNESCO Learning City Award 2021. Mesto je aktívne v klastri GNLC pre vzdelávanie a udržateľný rozvoj (ESD) a je členom siete **European Cities of Learning**. Jeho vízia je vyjadrená v slogane „Lublana – učiace sa mesto pre všetkých“. Lublana je politickým, vedeckým a kultúrnym centrom slovinského národa, a s viac ako 295 000 obyvateľmi je najväčším mestom krajiny a jeho najdôležitejším hospodárskym centrom. 31,8 % obyvateľstva je vo veku do 30 rokov. Za posledných 15 rokov sa Lublana radikálne zmenila a vyvinula sa v udržateľné zelené mesto, ktorého politika prikladá vzdelávaniu mimoriadny význam. Lublana je mestom kultúry, domovom mnohých divadiel, múzeí a galérií, a môže sa pochváliť aj jednou z najstarších filharmónií na svete. Dnes je to mesto, do ktorého prichádzajú vedci kvôli univerzite a medzinárodne uznávaným inštitútom, umelci kvôli svetoznámemu bienále grafického umenia, umeleckej akadémii a nespočtým umeleckým galériám, podnikatelia kvôli početným obchodným stretnutiam a veľtrhom a medzinárodní experti kvôli kongresom.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Lublana nemá jediný strategický dokument, jej ciele v oblasti celoživotného vzdelávania sú však zakotvené v jej záväzku voči UNESCO GNLC.

Strednodobé ciele: takmer všeobecná dochádzka do materských škôl, digitálna gramotnosť seniorov, integračné programy pre migrantov, medzigeneračná spolupráca a začlenenie zraniteľných skupín.

Dlhodobé ciele: zvýšenie účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní, zabezpečenie spravodlivého prístupu k vzdelávaniu pre všetkých a zabezpečenie vysokej kvality života v zelenom, tolerantnom a bezpečnom meste.

Mesto výslovne spája celoživotné vzdelávanie s udržateľným rozvojom miest, kultúrou a ochranou životného prostredia.

Aktivity v oblasti ekologických kompetencií a udržateľnosti

Univerzita tretieho veku – dobrovoľníci v záhradách: starší študenti dobrovoľne pracujú v botanických záhradách univerzity, kde šíria vedomosti o biodiverzite a medzigeneračnom vzdelávaní.

MAS – Miestna akčná skupina „Harmónia medzi mestom a vidiekom“: projekty miestneho rozvoja financované EÚ, ktoré podporujú ochranu životného prostredia, medzigeneračné domovy a sociálne začlenenie.

Projekt CoFarm4Cities: „Vývoj a testovanie modelu mestského poľnohospodárstva prostredníctvom pilotných intervencií v stredoeurópskom regióne – Mestské poľnohospodárstvo v strednej Európe – pilotné projekty mestského poľnohospodárstva, ktoré spájajú školy a miestne potravinové reťazce; zahŕňa vzdelávanie o kompostovaní, potravinových cykloch a propagáciu miestne vyprodukovaných potravín.

Informačné centrum o uhlíkovej neutralite: zriadené v roku 2023 s cieľom zvyšovať povedomie o dekarbonizácii, obnoviteľných zdrojoch energie a udržateľnom životnom štýle.

Program zvyšovania povedomia o udržateľnom rozvoji: reinvestuje 10 % úspor energie z renovácií budov do vzdelávania o udržateľnosti v školách a materských školách (praktické workshopy, experimenty, didaktické nástroje).

PS Lifestyle (kde PS znamená Positive and Sustainable – pozitívny a udržateľný) umožní obyvateľom ôsmich európskych krajín prijať pozitívnejší, udržateľnejší a zdravší životný štýl znížením svojej uhlíkovej stopy. Projekt to dosiahne vytvorením uhlíkovej kalkulačky, ktorá pomôže obyvateľom prijať ešte udržateľnejšie vzorce správania pre udržateľný životný štýl.

Kľúčovými zainteresovanými stranami sú

- **Mesto L'ubl'ana** – hlavný iniciátor a koordinátor
- **Vzdelávacie inštitúcie** – Univerzita v L'ubl'ane, Univerzita tretieho veku, školy a materské školy
- **Kultúrne a občianske organizácie** – knižnice, múzeá, mimovládne organizácie, umelecké platformy
- **Skupiny za životné prostredie a urbanistické plánovanie** – vrátane malých a stredných podnikov a mimovládnych organizácií aktívnych v oblasti ekologickej transformácie
- **Slovinský inštitút pre vzdelávanie dospelých** – kľúčový partner v oblasti vzdelávania dospelých
- **Medzinárodné siete** – UNESCO GNLC, European Cities of Learning (pre mládež), NetZeroCities

Poznámka na záver

L'ubl'ana je príkladom toho, ako možno **celoživotné vzdelávanie začleniť do celomestských stratégií udržateľnosti a boja proti zmene klímy**, pričom sa zabezpečí účasť všetkých generácií a zapojenie zraniteľných skupín. Jej prístup kombinuje **politický záväzok, rôznorodé zainteresované strany a praktické projekty** siahajúce od mestského poľnohospodárstva až po energetické vzdelávanie. Pre ostatné európske mestá je L'ubl'ana silným príkladom toho, ako sa pripojením k medzinárodným sieťam (UNESCO GNLC, NetZeroCities) a využitím fondov EÚ dajú posilniť miestne stratégie celoživotného vzdelávania a zároveň podporiť zelená transformácia.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

TRNAVA

Trnava, Slovenská republika – často nazývaná „slovenský Rím“ kvôli množstvu kostolov, veží a cirkevnej histórii – je jedným z najstarších a historicky najvýznamnejších slovenských miest s bohatou akademickou tradíciou. V meste sídlia 2 univerzity. Jeho súčasný počet obyvateľov presahuje 60 000. V roku 2022 sa Trnava pripojila ku Globálnej sieti Učiacich sa miest UNESCO (Learning City Trnava) v klastri Vzdelávanie pre udržateľný rozvoj. Mesto aktívne spája vzdelávanie, inovácie a udržateľnosť, čím sa stáva národným vzorom pre Učiace sa mestá UNESCO na Slovensku.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Hoci Trnava nemá samostatnú stratégiu celoživotného vzdelávania, vzdelávanie je zakotvené v jej **mestských strategických dokumentoch**. **Stratégia nízkouhlíkového mesta Trnava 2022–2027** kladie dôraz na vzdelávanie v oblasti energetickej efektívnosti, obnoviteľných zdrojov energie a zapájania občanov. **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja 2014–2025** podporuje moderné a inkluzívne vzdelávanie, digitálne zručnosti, rekvalifikácie a inovácie. **Komunitný plán sociálnych služieb 2021–2025** sa zameriava na sociálne začlenenie prostredníctvom vzdelávania zraniteľných skupín (seniorov, nezamestnaných, ľudí so zdravotným postihnutím).

Aktivity v oblasti ekologických kompetencií a udržateľnosti

Baterkáreň – multifunkčný komunitný priestor pre workshopy zamerané na upcyklovanie (premenu vyradených vecí na iné, ďalej použiteľné), nulový odpad a cirkulárnu ekonomiku; organizuje burzy na zníženie množstva odpadu. Tieto workshopy posilňujú občanov v rozvoji praktických zelených zručností a podporujú environmentálnu zodpovednosť na individuálnej aj komunitnej úrovni. Hrajú kľúčovú úlohu v snahe mesta vzdelávať občanov v oblasti udržateľných postupov prostredníctvom interaktívneho učenia.

Verejné workshopy o obnoviteľnej energii – praktické školenia o inštalácii a údržbe solárnych zariadení v rámci nízko uhlíkovej stratégie mesta.

Festival Učiaca sa Trnava – každoročné podujatie spájajúce školy, mimovládne organizácie a podniky s aktivitami zameranými na udržateľnosť a celoživotné vzdelávanie.

Iniciatíva ConnectT poskytuje komplexnú podporu pri integrácii cudzincov do komunity a pri propagácii sociálnej udržateľnosti. Tento program ponúka jazykové kurzy, kultúrne workshopy a aktivity zamerané na sociálnu integráciu, čím zabezpečuje, že sa všetci obyvatelia môžu aktívne podieľať na spoločenskom a ekonomickom živote mesta.

Podpora spolupráce medzi zainteresovanými stranami

Trnava aktívne pracuje na iniciatívach zameraných na rozvoj „Učiaceho sa mesta“ prostredníctvom komunitných projektov, ako sú **Škola učiteľov** a **Biznis Point**, ktorých cieľom je zlepšiť kvalifikáciu v miestnom vzdelávacom a podnikateľskom sektore. Mesto kladie dôraz na celoživotné učenie prostredníctvom podujatí, ako je **Týždeň celoživotného učenia**, podporuje spoluprácu medzi rôznymi vzdelávacími organizáciami a zameriava sa na dostupné vzdelávacie príležitosti pre všetky vekové skupiny. To posilňuje cieľ mesta vytvoriť vzdelanú a sebavedomú komunitu.

Poznámka na záver

Trnava ukazuje, ako môže stredne veľké slovenské mesto vybudovať **model učiaceho sa mesta** kombináciou udržateľnosti, vzdelávania a inklúzie. Úspech spočíva na **silných partnerstvách** medzi samosprávou, mimovládnyimi organizáciami (napr. **Lifestarter, Baterkáreň**), univerzitami a miestnymi podnikmi. Cesta Trnavy k tomu, aby sa stala učiacim sa mestom, zdôrazňuje úlohu partnerstiev s miestnymi organizáciami, najmä Lifestarter, ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu pri riadení aktivít celoživotného vzdelávania v meste.

Pre ostatné slovenské samosprávy Trnava poskytuje príklad, že:

- Zelené kompetencie a povedomie o udržateľnosti je možné rozvíjať prostredníctvom **komunitných projektov a praktických workshopov**.
- Organizácie občianskej spoločnosti sú cennými partnermi, ale pre dlhodobý vplyv je nevyhnutné zapojenie samosprávy a financovanie.
- Vstup do medzinárodných sietí (napr. UNESCO GNLC) poskytuje viditeľnosť a prístup k osvedčeným postupom.

Aj bez špecializovanej stratégie celoživotného vzdelávania môžu mestá integrovať vzdelávanie v oblasti udržateľnosti do existujúcich samosprávnych politík, vytvárať partnerstvá a stať sa vzormi pre inkluzívne a ekologické vzdelávanie.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

PÉCS

Pécs je piatym najväčším mestom v Maďarsku (približne 173 000 obyvateľov) a významným kultúrnym a vzdelávacím centrom nachádzajúcim sa blízko hraníc s Chorvátskom. Je regionálnym centrom a univerzitným centrom. Univerzita v Pécsi, najstaršia univerzita v Maďarsku (založená v roku 1367), je zároveň jednou z najväčších inštitúcií vysokoškolského vzdelávania v krajine a ponúka široké spektrum študijných programov približne 20 000 študentom. Medzi hlavné výzvy mesta Pécs patrí prechod od pôvodného dominantného ťažkého priemyslu (baníctvo) k ľahkému, inteligentnému a udržateľnému priemyslu, ako aj demografický problém – pokles počtu obyvateľov a nedostatok kvalifikovaných pracovníkov. Mesto sa v roku 2016 pripojilo ku Globálnej sieti Učiacich miest UNESCO (GNLC) v klastri Zdravie a blahobyt. Pécs je mestom etnickej rozmanitosti, ktoré sa snaží podporovať kultúrnu a sociálnu súdržnosť.

Má mesto svoju stratégiu celoživotného vzdelávania?

Hoci Pécs nemá jedinú komplexnú stratégiu celoživotného vzdelávania, vyvinulo viacero iniciatív, ktoré spoločne podporujú prístup Učiaceho sa mesta. Patrí medzi ne hlavne **Festival učenia**, ktorý sa koná každoročne na jeseň od roku 2017. Koordinuje a organizuje ho mimovládna organizácia Dom občianskych komunít v Pécsi v partnerstve s približne sedemdesiatimi mimovládnymi organizáciami, školami, komunitnými organizáciami, nadáciami, umeleckými skupinami a environmentálnymi skupinami, ktoré počas dvoch dní ponúkajú viac ako 120 programov. Účasť na súťaži UNESCO Učiace sa mesto, ktorú mesto získalo v roku 2017, posilnila jeho odhodlanie podporovať občiansku participáciu a komunitné vzdelávanie.

Aktivity v oblasti ekologických kompetencií a udržateľnosti

Pécs aktívne integruje udržateľnosť a zelené zručnosti do svojich vzdelávacích iniciatív:

Festival vzdelávania – ročné programy zahŕňajú ekologické témy; napríklad motto na rok 2024 bolo „Pécs – udržateľné učiace sa mesto, Zelené mesto – udržateľný prenos vedomostí a rozvoj zručností“.

UP Green University – iniciatíva Univerzity v Pécsi na podporu zelených kompetencií a inteligentných udržateľných riešení.

NetZeroCities - 100 klimaticky neutrálnych a inteligentných miest (EÚ) – Pécs patrí medzi vybraných „100 miest s nulovými emisiami“, ktoré sa zameriavajú na obnoviteľnú energiu, udržateľné mestské služby a komunitné vzdelávanie.

Misina Family Centre (od roku 2020) – občanmi riadená transformácia rozpadnutej budovy bývalej reštaurácie na centrum komunity a environmentálneho povedomia.

Participatívne rozpočtovanie – podporuje ekologické projekty a občanmi riadené iniciatívy.

Iniciatívy mimovládnych organizácií, ako je nadácia Green Bridge – zamerané na medzigeneračné environmentálne vzdelávanie prostredníctvom gamifikovaného učenia. Existuje tiež **Akadémia Senior**, ktorá sa zameriava na programy aktívneho starnutia spojené aj s osvetou o udržateľnosti.

Hlavné zainteresované strany

Hlavným aktérom Festivalu učenia je organizácia Dom občianskych komunít (nezisková organizácia), ktorá úzko spolupracuje s **Univerzitou v Pécsi**, kde pôsobí silné oddelenie vzdelávania dospelých a ľudského rozvoja, ktoré sa stalo akademickým a výskumným partnerom v oblasti udržateľnosti a vzdelávania dospelých.

Samozrejme, neodmysliteľnou súčasťou je aj samospráva mesta Pécs, najmä ako organizátor participatívneho rozpočtovania a iniciatív na úrovni EÚ. Priemysel a súkromný sektor zastupuje napríklad spoločnosť VEOLIA, dodávateľ energie s elektrárnou na biomasu, ktorá prevádzkuje vzdelávacie návštevnícke centrum propagujúce obnoviteľné zdroje energie.

Množstvo kultúrnych inštitúcií a mimovládnych organizácií, vrátane múzeí, nadácií a komunitných skupín, ponúka rad vzdelávacích aktivít, najmä počas Festivalu.

Poznámka na záver

Sila mesta Pécs spočíva v spolupráci viacerých aktérov: samosprávy, univerzity, mimovládnych organizácií, podnikov a občanov, ktorí spoločne vytvárajú iniciatívy spájajúce kultúrne dedičstvo, zdravie a udržateľnosť.

Učiace sa mesto v Pécsi je založené na prístupe zdola nahor a je riadené komunitou, čo môže inšpirovať iné mestá, kde mestské štruktúry nie sú jedinými hnacími silami celoživotného vzdelávania.

Pécs demonštruje, ako možno **využiť iniciatívy EÚ** (napr. 100 Net Zero Cities) a siete UNESCO **na mobilizáciu občanov** v oblasti ekologických kompetencií a povedomia o udržateľnosti.

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani organizácia udeľujúca grant za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Co-funded by
the European Union

